

Vzťah výkonovej motivácie a dimenzií osobnosti u vysokoškolských študentov

Relationship achievement motivation and personality dimensions of students

PhDr. Henrieta Roľková, PhD.

PEVŠ, Fakulta psychológie, Ústav školskej a pracovnej psychológie, Tomášikova 20, Bratislava 2017

Abstract: The main goal of this study was to determine the relationship between achievement motivation and student's personality Pan-European University (PEVŠ). The secondary goal was to compare students in terms of gender, visiting faculty. For detecting achievement motivation, we used questionnaire achievement motivation DMV and to determine student's personality Personality inventory Mini IPIP. 111 full-time students took part in the research. Students were 18-26 years and they visited the Faculty of Psychology and Faculty of Law. We found achievement motivation is positively correlated with the personality dimension extraversion, conscientiousness, agreeableness and intellect, and negatively correlated with neuroticism. Between achievement debilitating anxiety and neuroticism is a positive relationship and negative relationship to showed with intellect and extraversion too and between extraversion, intellect and achievement facilitating anxiety is positive relationship. We found, that psychology students have a higher level of agreeableness as students of law. Women are more conscientiousness, agreeableness and with a higher level of achievement debilitating anxiety than men. Differences in achievement motivation with regard to the method of financing the study didn't show.

Key words: achievement motivation, achievement debilitating anxiety, achievement facilitating anxiety, personality

Abstrakt: Hlavným cieľom výskumu bolo zistiť vzťah medzi výkonovou motiváciou a osobnosťou študentov vysokej školy. Sekundárnym cieľom bolo porovnanie študentov z hľadiska pohlavia, navštevovanej fakulty. Administrovali sme Dotazník motivácie výkonu DMV a Osobnostný dotazník Mini IPIP. Výskumu sa zúčastnilo 111 denných študentov PEVŠ vo veku 18 až 26 rokov, ktorí navštevovali fakultu psychológie a fakultu práva. Zistili sme, že výkonová motivácia pozitívne koreluje s osobnostnou dimenziou extravenzie, svedomitosť, prívetivosť i intelekt a negatívne koreluje s neuroticizmom. Medzi anxiétou brzdiacou výkon a neuroticizmom existuje pozitívny vzťah. Negatívny vzťah sme zistili medzi anxiétou brzdiacou výkon a intelektom aj extravenziou. Medzi extravenziou, intelektom a anxiétou podporujúcou výkon existuje pozitívny vzťah. Zistili sme, že študenti psychológie majú vyššiu mieru prívetivosti ako študenti práva, ženy sú svedomitejšie, prívetivejšie a s vyššou mierou anxiety brzdiacej výkon ako muži. Rozdiely vo výkonovej motivácii vzhľadom na spôsob financovania štúdia sa neprejavili.

Kľúčové slová: výkonová motivácia, anxieta brzdiaca výkon, anxieta podporujúca výkon, osobnosť

Úvod

„Rôzne druhy činností sú determinované rôznymi motívmi, ale v činnosti vôbec sa vedľa týchto špecifických motívov uplatňuje spoločný motív výkonu (motive of achievement), ktorý vyjadruje všeobecnú túžbu ľudí po úspechu, resp. obdive, tj. Túžba urobiť niečo, čo by mohlo byť subjektívne prežívané ako úspech a čo by súčasne vyvolalo obdiv a úctu sociálneho okolia“ (Nakonečný, 1992, s. 112). Motív výkonu je relatívne stabilná charakteristika osobnosti, ktorá sa u rôznych jedincov vyznačuje rozdielnou silou. Táto sila následne rozhoduje o angažovanej aktivite jednotlivca v každej situácii, kedy sa jedinec aktivuje alebo neaktivuje po tom, ako prehodnotí náročnosť situácie a s ňou spojené vyhliadky na dosiahnutie úspechu alebo neúspechu (Nakonečný, 1992). Sila motívu sa prejavuje v prístupe osoby k úlohe, v spôsobe jej riešenia či snahe dosiahnuť dobré výsledky alebo úspech. Pri výkonovom motíve sa uplatňuje minulé skúsenosť, jednotlivcom prežité úspechy a neúspechy ale i rodičovská výchova vedúca k samostatnosti.

Sejčová (2007 s.21) „definuje výkonovú motiváciu ako súhrn vnútorných dimenzií podnecujúcich jedinca na výkonové konanie, čiže na dosahovanie dobrých výkonov v rozličných druhoch činností. Nevzťahuje sa teda výlučne len na tzv. školské výkony, znamená tendenciu človeka uplatňovať určitý relatívne stabilný model reagovania na výkonové situácie (tie situácie, v ktorých ma jedinec preukazovať svoje schopnosti), a to v rôznom prostredí- v škole, v zamestnaní, v medziľudských vzťahoch, v rodine, v širšom makroprostredí.“ Podľa Heckhausena je výkonová motivácia relatívne stála tendencia človeka dosahovať čo najlepší výkon alebo obstať čo najlepšie v činnostiach, ktoré je možno odmerať. Hodnotiť činnosti môžeme rôzne uspel- neuspel, horší- lepší a podobne (Bedrnová, Nový, & kol, 1998). Pocit úspechu tkvie v tom, že človek dosiahne vytýčený cieľ, ktorý splní prostredníctvom plánovania. A práve plánovanie je základným znakom výkonovej motivácie, ktorý ju odlišuje od ostatných foriem motivácie (Bedrnová, Nový, & kol, 1998). Mieru výkonovej motivácie možno ovplyvňovať napr. pozitívnym hodnotením a spätnou väzbou (Bedrnová, Nový, & kol, 1998), ale i spôsobom výchovy dieťaťa k samostatnosti, avšak príliš skorá výchova k samostatnosti kladie na dieťa vysoké nároky, ktoré ono nedokáže splniť a opakovane prežíva pocity neúspechu a zlyhania, čo následne výkonovú motiváciu znižuje (Sejčová, 2007).

Primárnym cieľom výskumu bolo zistiť vzťah medzi výkonovou motiváciou a osobnostnými dimenziami študentov, ktorí navštevujú Paneurópsku vysokú školu v Bratislave. Výkonovú motiváciu zisťujeme dotazníkom výkonovej motivácie D-M-V

a osobnostné dimenzie pomocou osobnostného dotazníka Mini IPIP. Sekundárnym cieľom je komparácia zistených výsledkov medzi študentmi študujúcimi na fakulte psychológie a fakulte práva, porovnať ich z hľadiska financovania štúdia a genderu. Výskum bol súčasťou výskumu k diplomovej práci (Majáková, 2017).

Metódy

Výskumný súbor: Výber participantov bol zámerný. Výskumnú vzorku tvorilo 111 študentov denného bakalárskeho štúdia PEVŠ v Bratislave (z toho 39 mužov a 72 žien) vo veku od 18 do 26 rokov ($M=21,23$ $SD=1,67$). Z fakulty psychológie 54 a z fakulty práva 57 študentov. Čo sa týka formy financovania štúdia: 44 študentov si hradia školné sami, 61 študentom hradí školné tretia osoba a 6 študenti majú kombinovanú platbu (platbu zrealizuje z časti študent a z časti tretia osoba).

Metódy zberu dát: Skupinový zber údajov bol realizovaný v januári/februári 2017. Testovú batériu tvorili 2 dotazníkové metódy: Dotazník motivácie výkonu (D-M-V), päťfaktorový dotazník Mini IPIP.

Dotazník motivácie výkonu (D-M-V) (Pardel, Maršálová, Hrabovská, 1992) zisťuje predpoklady efektívnej a úspešnej činnosti človeka. Autori vychádzajú z teoretického podkladu Atkinsona (1974)- faktory motivácie, v ktorom je uplatnený motív úspechu a neúspechu. Motív úspechu sa spája s príjemnými emóciami, zatiaľ čo motív neúspechu je presným opakom, a preto sa osoba snaží nepríjemnej situácii vyhnúť alebo z nej uniknúť. Otázky v dotazníku sa pýtajú i na subjektívnu hodnotu úspechu, subjektívnu pravdepodobnosť úspechu, náročnosť úlohy, situačné procesy, tendenciu plánovať budúcnosť, organizovanie a pod. Autori uvádzajú, že dotazník je vhodné použiť v školskom i pracovnom prostredí. Autori uvádzajú uspokojivé hodnoty reliability, ktoré sú v rozmedzí od $r=.81$ do $r=.87$ (Mitterová, 2016). Dotazník sa skladá z 52 otázok, na ktoré participantí odpovedajú na 6 bodovej Likertovej škále od 1- *vôbec pre mňa neplatí* po 6- *úplne pre mňa platí*. Administráciou získame tri výstupy. Prvým je motivácia k výkonu (MV, 24 otázok), druhým je anxieta podporujúca výkon (AP, 17 otázok), a tretím je anxieta brzdiaca výkon (AB, 10 otázok) (Mitterová, 2016).

Osobnostný dotazník Mini IPIP (International Personality Item Pool). Autormi 20-položkového päťfaktorového dotazníku Mini IPIP sú Donnellan, Oswald, Baird a Lucas, ktorí vychádzajú z Goldbergového päťfaktorového modelu nazývaného Big Five. Položky dotazníka sú krátke výroky, ktorými majú participanti vyjadriť mieru súhlasu alebo nesúhlasu na škále od 1 do 5, pričom 1 znamená „vôbec nevystihuje“ a 5 „úplne vystihuje“. Dotazník pochádza z roku 2006 a zisťuje päť osobnostných dimenzií a to: Extraverziu (E), Prívetivosť (A), Svedomitosť (C), Neuroticizmus (N) a Otvorenosť voči skúsenosti/ Intelekt (I). Ku každej dimenzii prislúchajú štyri položky v dotazníku. Všetky škály okrem škály Intelekt (I) obsahujú dve reverzné položky, pričom v škále Intelekt (I) sú reverzné položky tri. Dotazník je vhodný pre výskumné účely, ale kvôli nízkemu počtu položiek sa nepovažuje za adekvátnu náhradu klasických metód Big 5 (Duriš, 2012). Vnútna konzistencia jednotlivých škál v americkom výskume nadobudla hodnoty Cronbachovej alfy od 0,6 a vyššie. V českom výskume bola vnútorná konzistencia pre jednotlivé dimenzie nasledovná: Extraverziu (E) 0,763, Prívetivosť (A) 0,724, Svedomitosť (C) 0,696, Neuroticizmus (N) 0,587 a Otvorenosť voči skúsenosti/ Intelekt (I) 0,674 (Duriš, 2012).

Výsledky

VO₁: Aký je vzťah medzi dimenziami osobnosti meranými dotazníkom Mini IPIP a výkonovou motiváciou meranou dotazníkom DMV?

V tabuľke 1 uvádzame vzťahy medzi výkonovou motiváciou (MV) a osobnostnými dimenziami. Zistili sme, že existuje slabý, ale významný pozitívny lineárny vzťah medzi motiváciou k výkonu a extraverziou ($r = ,197$, $p = ,038$). Intelekt ($r = ,381$, $p < ,001$) a prívetivosť ($r = ,291$, $p = ,002$) vysokoškolských študentov má pozitívny vzťah s ich motiváciou k výkonu. Svedomitejší študenti dosahujú vyššie skóre vo výkonovej motivácii ($r = ,442$, $p < ,001$). Neuroticizmus negatívne koreluje s výkonovou motiváciou ($r = -,292$, $p = ,002$).

Tabuľka 1. Spearmanov test korelácie

Motivácia k výkonu		
Extraverzia	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	,197
	Signifikancia (<i>p</i>)	,038
	Počet (N)	111
Intelekt	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	,381
	Signifikancia (<i>p</i>)	,000
	Počet (N)	111
Neuroticizmus	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	-,292
	Signifikancia (<i>p</i>)	,002
	Počet (N)	111
Svedomitosť	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	,442
	Signifikancia (<i>p</i>)	,000
	Počet (N)	111
Prívetivosť	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	,291
	Signifikancia (<i>p</i>)	,002
	Počet (N)	111

VO₂: Medzi ktorými dimenziami osobnosti meranými dotazníkom Mini IPIP a anxiitou brzdiacou výkon meranou dotazníkom DMV je signifikantný vzťah? Zistili sme, že intelekt ($r = -,306$, $p = ,001$) a extravergia ($r = -,236$, $p = ,013$) negatívne korelujú s anxiitou brzdiacou výkon. Neuroticizmus signifikantne pozitívne koreluje s anxiitou brzdiacou výkon. Výsledky uvádzame v tabuľke 2.

Tabuľka 2. Spearmanov test korelácie

		Anxieta brzdiaca výkon
Extraverzia	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	-,236
	Signifikancia (<i>p</i>)	,013
	Počet (N)	111
Intelekt	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	-,306
	Signifikancia (<i>p</i>)	,001
	Počet (N)	111
Neuroticizmus	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	,441
	Signifikancia (<i>p</i>)	,000
	Počet (N)	111
Svedomitosť	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	-,062
	Signifikancia (<i>p</i>)	,516
	Počet (N)	111
Prívetivosť	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	-,144
	Signifikancia (<i>p</i>)	,133
	Počet (N)	111

VO₃: Medzi ktorými dimenziami osobnosti meranými dotazníkom Mini IPIP a anxieta podporujúcou výkon meranou dotazníkom DMV? Študenti, ktorí dosiahli vyššie skóre v dimenziách extraverzia ($r = ,264$, $p = ,005$) a intelekt ($r = ,222$, $p = ,019$) zároveň dosiahli aj vyššie skóre v anxiete podporujúcej výkon (tabuľka 3).

Tabuľka 3. Spearmanov test korelácie

Anxieta podporujúca výkon		
Extraverzia	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	,264
	Signifikancia (<i>p</i>)	,005
	Počet (N)	111
Intelekt	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	,222
	Signifikancia (<i>p</i>)	,019
	Počet (N)	111
Neuroticizmus	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	-,142
	Signifikancia (<i>p</i>)	,138
	Počet (N)	111
Svedomitosť	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	-,013
	Signifikancia (<i>p</i>)	,890
	Počet (N)	111
Prívetivosť	Koeficient korelácie (<i>r</i>)	,103
	Signifikancia (<i>p</i>)	,283
	Počet (N)	111

VO4 Existujú rozdiely v dimenziách osobnosti meranými dotazníkom Mini IPIP medzi študentmi práva a študentmi psychológie? Zistili sme, že študenti psychológie prejavujú signifikantne vyššiu mieru prívetivosti v porovnaní s ich kolegami z odboru práva (tabuľke 4).

Tabuľka 4. Mann-Whitney U test koeficienty

	Extraverzia	Intelekt	Neuroticizmus	Svedomitosť	Prívetivosť
N	111	111	111	111	111
Mann-Whitney	1420,000	1483,500	1434,500	1319,000	1028,500
U koeficient					
Štandardizovaná chyba	168,620	168,654	168,364	168,693	168,126
Štandardizovaný z koeficient	-,706	-,329	-,621	-1,304	-3,036
Asymptotická signifikancia	,480	,742	,535	,192	,002

VO5 Existujú rozdiely vo faktoroch meraných dotazníkom DMV medzi študentmi práva a študentmi psychológie? Nezistili sme žiadne významne rozdiely vo faktoroch meraných dotazníkom DMV medzi študentmi práva a psychológie (tabuľka 5).

Tabuľka 5. Mann-Whitney U test koeficienty

	Motivácia k výkonu	Anxieta brzdiaca výkon	Anxieta podporujúca výkon
N	111	111	111
Mann-Whitney	1520,500	1519,000	1651,500
U koeficient			
Štandardizovaná chyba	169,455	169,429	169,379
Štandardizovaný z koeficient	-,109	-,118	,664
Asymptotická signifikancia	,913	,906	,507

VO6: Existujú rozdiely v dimenziách osobnosti meranými dotazníkom Mini IPIP medzi mužmi a ženami? Zistili sme, študentky sú výrazne svedomitejšie a prívetivejšie v porovnaní so študentmi –mužmi (tabuľka 6).

Tabuľka 6. Mann-Whitney U test koeficienty

	Extraverzia	Intelekt	Neuroticizmus	Svedomitosť	Prívetivosť
N	111	111	111	111	111
Mann-Whitney	1452,000	1393,000	1471,000	1741,000	1892,000
U koeficient					
Štandardizovaná chyba	161,054	161,087	160,810	161,124	160,583
Štandardizovaný z koeficient	,298	-,068	,417	2,092	3,039
Asymptotická signifikancia	,766	,946	,677	,036	,002

VO7: Existujú rozdiely vo faktoroch meraných dotazníkom DMV medzi mužmi a ženami? Zistili sme, že študentky dosahujú vyššie skóre v škále anxieta brzdiaca výkon v porovnaní s ich kolegami-mužmi (tabuľka 7).

Tabuľka 7. Mann-Whitney U test koeficienty

	Motivácia k výkonu	Anxieta brzdiaca výkon	Anxieta podporujúca výkon
N	111	111	111
Mann-Whitney	1498,000	1809,500	1337,000
U koeficient			
Štandardizovaná chyba	161,853	161,827	161,780
Štandardizovaný z koeficient	,584	2,506	-,411
Asymptotická signifikancia	,559	,012	,681

Diskusia

Každý chce byť úspešný, ale nie každý uspeje. Ak chceme pochopiť príčiny zodpovedné za úspech či neúspech jedinca, musíme poznať osobnostné faktory, ktoré pozitívne či negatívne prispievajú k dosiahnutiu úspechu. Napríklad svedomitosť sa ukázala ako stabilný prediktor výkonnej motivácie a tým aj akademickej úspešnosti (Rahman, 2014).

Prostredníctvom prvej výskumnej otázky sme zistili pozitívny vzťah medzi výkonnou motiváciou a extraverziou študentov. Podobne ako Rahman (2014), Bipp, Steinmayr a Spinath (2008), Clark a Schroth (2010), Sejčová (2007), Sigmund, Kvintová, Dostálová a Hamřík (2013) a slabá korelácia bola zistená Ahmadom (2011). Extraverziu možno považovať za predpoklad akademického úspechu, pričom v iných štúdiách sa potvrdil jej pozitívny vplyv na zníženie akademického stresu (Sigmund, Kvintová, Dostálová, & Hamřík, 2013). Extraverzia sa vyznačuje komunikáciou, kvalitnou spoluprácou jedincov navzájom, často sa zaujímajú viac o sociálne aspekty života na vysokej škole ako o samotnú vysokú školu ako inštitút vzdelávania. Extraverzia sa tiež spájala s angažovanosťou ale i vyhýbaním sa, čo naznačuje, že družnosť extravertov môže viesť k väčšiemu zapojeniu sa študentov do výučby (Komarraju, & Karau, 2005).

Pozitívny vzťah medzi výkonnou motiváciou a svedomitosťou sa potvrdil aj iných štúdiách, napr. Komarraju a Karau (2005), Rahman (2014), Bipp, Steinmayr a Spinath (2008), Clark a Schroth (2010), Rad a Torabi (2012) a slabá korelácia sa ukázala opäť v štúdií Ahmada (2011). Svedomití jedinci sú cieľavedomí a majú silnú potrebu plánovania a organizovania, taktiež sú vytrvalí a spoľahliví. Tieto vlastnosti svedomitých osôb sú potrebné pre výkonnú motiváciu a dosiahnutie úspechu. Komarraju, Karau, Schmeck a Avdic (2011) vykonali štúdiu, kde sa zamerali nie len na vzťah medzi osobnostnými dimenziami a výkonnou motiváciou, ale skúmali i vzťah osobnostných dimenzií so štýlmi učenia, akademickou úspešnosťou a známami vysokoškolských študentov. Zistili, že svedomitosť pozitívne korelovala so všetkými štyrmi štýlmi učenia a tiež sa preukázal najsilnejší vzťah spomedzi všetkých piatich dimenzií so známami študentov. Domnievajú sa, že osobnostná dimenzia svedomitosť uľahčuje celú stratégiu efektívneho učenia a môže byť obzvlášť užitočná pri dosahovaní akademickej úspešnosti. Študenti s vyššou mierou svedomitosti sú organizovaní, disciplinovaní a intelektuálne zvedaví, čo ich vedie k strategickému využívaniu rôznych štýlov učenia, čo následne maximalizuje ich výkon a dosiahnutie úspechu. Študenti s nízkou úrovňou svedomitosti sa zdajú byť neopatrní, neštudujú systematicky, čo často vedie k nižšej výkonnosti

a zlyhaniu. Autori tvrdia, že svedomitosť je najvýznamnejší prediktor pre učenie, výkon a známky spomedzi všetkých osobnostných dimenzií.

Medzi neuroticizmom a výkonovou motiváciou sme zistili negatívnu koreláciu. Podobne Sejčová (2007), ktorá uvádza, že stabilní jedinci prejavujú vyššiu úroveň výkonovej motivácie a častejšie vyhľadávajú výkonové úlohy ako labilní jedinci. Dimenzia neuroticizmu definuje emočne reaktívneho človeka. Problémy v emocionálnej regulácii môže znížiť schopnosť jasne myslieť, rozhodovať sa či účinne sa vyrovnávať so stresom, čo má nepriaznivý vplyv na výkonovú motiváciu. Rovnako sa preukázal negatívny vzťah osobnostnej dimenzie neuroticizmu so štýlmi učenia čo naznačuje, že študenti, ktorí sú úzkostní, ustarostení sa často odpoja od procesu vzdelávania. Nevedia si zorganizovať vlastný čas a nedokážu sa učiť v zmysluplných jednotkách- systematicky, to môže ovplyvniť ich výkonovú motiváciu. Rovnako výkonovú motiváciu môže ovplyvniť aj miera prežívaného stresu, ktorá je pri zvýšenom neuroticizme vyššia ako u ostatných osobnostných dimenzií. Miera prežívaného stresu znižuje aj akademickú úspešnosť študentov (Komarraju, Karau, Schmeck, & Avdic, 2011). Študenti s vyššou mierou neuroticizmu často chodia na vysokú školu bez zmyslu pre povinnosť a ak nie sú motivovaní, bývajú často nepríjemní, chýba im odhodlanie uspieť a často sa vzdávajú (Clark, & Schroth, 2010). Naše výsledky potvrdili, že anxieta brzdiaca výkon má pozitívny vzťah s neuroticizmom. Rovnaké výsledky zistili Komarraju a Karau (2005) a Sigmund a kol. (2013). Ako sme už vyššie spomínali, ľudia so zvýšeným neuroticizmom majú problém s organizovaním a plánovaním, majú vyššiu mieru pociťovaného stresu, úzkosti, nadbytočných starostí. Sú precitlivení, nerozvážni, náladoví a taktiež trpia deficitom sebadôvery a pocitmi menejcennosti (Nakonečný, 2003; Balcar, 1983). Tieto vlastnosti ľudí s vyššou mierou neuroticizmu majú vzťah s anxieta brzdiacou výkon. Jedinci pravdepodobne nedokážu spracovať nahromadený stres a rovnako aj úzkosť. Pri takmer každej školskej povinnosti je potrebná určitá miera motivácie k výkonu, aby sme dosiahli vytýčený cieľ. Súčasťou výkonovej motivácie je aj anxieta brzdiaca výkon, ktorá sa prejavuje tým, že študenti sa pri pocite úzkosti alebo tlaku nedokážu zmobilizovať a začať pracovať precízne, ale naopak, táto úzkosť ich brzdí a znemožňuje im podať ten najlepší výkon. Neuroticizmus a anxieta brzdiaca výkon pozitívne korelujú pravdepodobne aj preto, že samotný neuroticizmus sa spája so snahou študenta vyhnúť sa povinnostiam alebo nakoniec ukončiť proces vzdelávania. Rovnako tak aj anxieta brzdiaca výkon znižuje úspešnosť študentov a zabraňuje im v podávaní výkonov.

Zistili sme pozitívnu súvislosť medzi intelektom (v iných štúdiách a publikáciách nazývaný ako otvorenosť ku skúsenosti) a výkonovou motiváciou. Otvorenosť ku skúsenosti- intelekt koreluje s výkonovou motiváciou aj v štúdiách Komarraju a Karau (2005), Rahman (2014), Hazrati- Viari, Rad a Torabi (2012), v Ahmadovej štúdií (2011) sa ukázala slabá korelácia a Bipp a kol. (2008) zistili silnú koreláciu s vnútornou i vonkajšou motiváciou. Osoby s dominantnou otvorenosťou ku skúsenosti sú v porovnaní s uzavretými osobami intelektuálne zvedaví, bystrí, snažia sa získať množstvo informácií, z každej situácie vytážiť čo najviac, či zvýšiť svoje vedomosti v rôznych smeroch. Tieto vlastnosti by mohli vysvetliť ich vyššiu mieru výkonovej motivácie a lepšie študijné výsledky (Rahman, 2014; Komarraju, Karau, Schmeck, & Avdic, 2011). Pedagógovia by sa mali snažiť zvýšiť úroveň výkonovej motivácie u týchto študentov, a to prostredníctvom odmiernenia študentovo myslenie až za hranice témy alebo za úlohy, ktoré sa zameriavajú na expozíciu a integráciu myšlienok (Komarraju, & Karau, 2005). Komarraju a Karau (2005) zistili, že obe dimenzie otvorenosť ku skúsenosti (intelekt) a prítvornosť pozitívne korelujú s túžbou po sebazdokonaľovaní. To znamená, že títo študenti sú vnútorne motivovaní k účasti na výučbe, na rôznych vzdelávacích kurzoch, ktoré sú na báze dobrovoľnosti, sú intelektuálne zvedaví, aktívni a z vlastnej iniciatívy sa snažia získavať nové informácie. Spomínané vlastnosti i samotná túžba po sebazdokonaľovaní vplývajú na ich výkonovú motiváciu a motiváciu uspieť.

Pozitívnu koreláciu medzi prítvornosťou a výkonovou motiváciou zistil i Rahman (2014) či Sigmund a kol. (2013), preukázala sa aj korelácia so štýlom učenia a študijnými výsledkami (Komarraju, Karau, Schmeck, & Avdic, 2011) a motiváciou k učeniu (Bipp, Steinmayr, & Spinath, 2008). Rahman (2014) tvrdí, že prítvorní jedinci sú ľudia priateľskí, spoľahliví a svedomití, pričom tieto vlastnosti sú známe pre potrebu úspechu, ktorá je jednou z častí výkonovej motivácie. Taktiež ich možno charakterizovať ako obetavých, nápomocných, citlivých, ústupčivých, chápaných či kooperatívnych. Zároveň ich životom sprevádza túžba po harmónii, čím môžeme vysvetliť negatívnu koreláciu medzi prítvornosťou a súťaživosťou (Komarraju, & Karau, 2005). Z hľadiska charakteristiky je opačným pólom prítvornosti práve psychotizmus, ktorý disponuje výraznou negatívnou koreláciou s výkonovou motiváciou (Sigmund, Kvintová, Dostálová, & Hamřík, 2013). Ak vezmeme do úvahy charakteristiku psychotizmu, napríklad len ťažká prispôsobivosť, ktorá je kľúčovou zručnosťou pri pokroku v škole a živote, nám mierne naznačí ich nižšiu mieru výkonnosti (Tomšík, 2015) a naopak, prítvorní jedinci môžu prosperovať práve vďaka svojej

družnosti, priateľskosti a ochote pomôcť iným (Sigmund, Kvintová, Dostálová, & Hamřík, 2013).

Ďalej sme zisťovali vzťahy medzi jednotlivými dimenziami osobnosti a anxiitou brzdiacou výkon a anxiitou podporujúcou výkon. Zistili sme negatívnu koreláciu dimenzií extroverzia a intelekt (otvorenosť voči skúsenosti) s anxiitou brzdiacou výkon a pozitívnu koreláciu týchto dimenzií s anxiitou podporujúcou výkon. Vzťahy ostatných osobnostných dimenzií a anxiety neboli významné. Sigmund a kol. (2013) prostredníctvom svojej štúdie zistili významné korelácie medzi dimenziami extravenzie a otvorenosť ku skúsenosti a anxiitou podporujúcou výkon. Z našich výsledkov možno dedukovať, že u študentov s vyššou mierou extravenzie a otvorenosti ku skúsenosti (intelekt) anxieta vo výkone nebrzdí, ale práve naopak, podporuje ich v dosiahnutí stanovených úloh a cieľov. To, že ich prežívaný stres a úzkosť z testov, skúšok či rôznych „deadlines“ nedokáže úplne vykoľajit' alebo paralyzovať pri plnení úloh potvrdzuje aj Sigmund a kol. (2013), ktorí sa domnievajú, že vyššia miera extravenzie môže mať prirodzený pozitívny vplyv na zníženie akademického stresu. Štúdia vykonaná na študentoch v Číne hovorí o tom, že extravenzie a otvorenosť voči skúsenosti má vplyv na šťastie študentov a ich kvalitu života. Študenti s týmito prevládajúcimi dimenziami osobnosti sa sústredia viac na výkonovo orientované ciele, ktoré im prinášajú pocit radosti a úspechu po ich splnení (Chen, 2015).

Následne sme sa venovali osobnostným rozdielom medzi študentami práva a študentami psychológie. Jediný významný rozdiel sa objavil v dimenzií prívetivosť, ktorou vo vyššej miere disponovali študenti psychológie. Hoci oba odbory sú zamerané na pomoc ľuďom. Taktiež to potvrdzuje tvrdenie, že : „Prívetivosť je dôležitým kritériom vzťahu medzi klientom a terapeutom.“ (Ruisel, & Halama, 2007, s. 14).

Rozdiely vo faktoroch dotazníka motivácie k výkonu (motivácia k výkonu, anxieta brzdiaca a podporujúca výkon) medzi študentmi psychológie a práva neboli významné. Ďalej sme zistili, že ženy skórovali vyššie v škále anxieta brzdiaca výkon v porovnaní s mužmi. Rahman (2014) i Sigmund a kol. (2013) uvádzajú, že ženy sú výkonovo orientovanejšie ako muži a taktiež skórovali vyššie v anxiete brzdiacej výkon. Muži majú vyššiu mieru anxiety podporujúcej výkon. Nám sa rozdiel vo výkonovej motivácii vzhľadom na pohlavie študentov nepotvrdil. Domnievame sa, že ženy podliehajú viac úzkosti a stresu, ktorá následne brzdí ich výkonnosť, čo môže byť spôsobené ich vyššou mierou v dimenzií svedomitosť, kde skórovali vyššie ako muži.

Osobnostné rozdiely sme sledovali aj medzi mužmi a ženami, pričom sme zistili, že ženy sú výrazne svedomitejšie a prívetivejšie ako muži. V rôznych štúdiách disponuje táto komparácia rozdielnymi zisteniami. Rahman (2014) zistil vyššiu mieru extravenzie a neuroticizmu u žien a vyššiu svedomitosť a otvorenosť ku skúsenosti u mužov, v dimenzií prívetivosť genderové rozdiely nezistil. Sigmund a kol. (2013) zistili vyšší neuroticizmus u žien a vyšší psychotizmus u mužov a Komarraju a Karau (2005) vo svojej práci genderové rozdiely nezaznamenali. Zistenia, ktoré uvádzame môžu byť spôsobené nerovnomernou vzorkou participantov, pretože v našej práci bolo pomerne viac žien ako mužov.

Uvedomujeme si limity výskumu, medzi ktoré patrí počet participantov (N=111) ako aj fakt, že sú z jednej vysokej školy. Uvedomuje si i nerovnomerné genderové zastúpenie participantov (39 mužov a 72 žien). Ďalším limitom je použitý dotazník Mini IPIP, ktorý nie je štandardizovaný pre slovenskú populáciu, bol preložený do českého a slovenského jazyka kde Duriš (2012).

Prikláňame sa k názoru Sigmunda a kol. (2013), že spoznanie súčasnej populácie študentov je dôležité pre rozvoj rôznych foriem podpory a pomoci, ako napr. programy/intervencie zamerané na zvládanie stresu a záťažových situácií, time management, efektívna komunikácia, rozvoj sociálnych spôsobilostí a iné. Čím by sa pozitívne stimuloval rozvoj mentálneho zdravia študentov ako aj efektívnosť ich štúdia.

Literatúra

- Ahmad, I. (2011). Psychological Predictors of College Students Performance. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 26, 1, 87-103.
- Balcar, K. (1983). *Úvod do studia psychologie osobnosti*. Praha: Státní pedagogické nakadatelství.
- Bedrnová, E., Nový, I., & kol. (1998). *Psychologie a sociologie řízení*. Praha: Management Press.
- Bipp, T., Steinmayr, R., & Spinath, B. (2008). Personality and achievement motivation: Relationship among Big Five domain and facet scales, achievement goals, and intelligence. *Personality and Individual Differences*, 44, 1454- 1464.
- Clark, M. H., & Schroth, C. A. (2010). Examining relationship between academic motivation and personality among college students. *Learning and Individual Differences*, 20, 19-24.

- Duriš, R. (2012). Adaptácia osobnostného dotazníka Mini IPIP do českého jazyka. Diplomová práca. Bratislava: FSEV UK.
- Hazrati- Viari, A., Rad, A. T., & Torabi, S.S. (2012). The effect of personality traits on academic performance: The mediating role of academic motivation. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 32, 367- 371.
- Chen, Ch. (2015). Incremental Validity of Achievement Goals in Predisting Subjective Well-Being Among University Students. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 14, 1, 38- 62.
- Komarraju, M. & Karau, J. (2005). The relationship between the big five personality traits and academic motivation. *Personality and Individual Differences*, 39, 557- 567.
- Komarraju,M., Karau, J., Schmeck, R., & Avdic, A. (2011). The Big Five personality traits, learning styles, and academic achievement. *Personality and Individual Differences*, 51, 472- 477.
- Majáková, B. (2017). Vzťah výkonovej motivácie a dimenzií osobnosti u študentov Paneurópskej vysokej školy. [Diplomová práca]. Paneurópska vysoká škola v Bratislave, Fakulta psychológie, Vedúci diplomovej práce: PhDr. Henrieta Roľková, PhD. Bratislava.
- Mitterová, M. (2014). Dotazník motivácie výkonu: Recenze metody. *Testforum*, 7, 93-98.
- Nakonečný, M. (1992). *Motivace pracovního jednání a její řízení*. Praha: Management Press.
- Nakonečný, M. (2003). Úvod do psychologie. Praha: Academia.
- Pardel, T., Maršálová, L., Hrabovská, A. (1992) . Dotazník motivácie výkonu (D-M-V). Psychodiagnostika, Bratislava.
- Rahman, S. (2014). Effect of personality factor on achievement motivation. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 5, 1, 40- 45.
- Ruisel, I., & Halama, P. (2007). *NEO päťfaktorový osobnostný inventár*. Praha: Testcentrum- Hogrefe.
- Sejčová, L. (2007). *Motivácia žiakov na výkony*. Bratislava: ALBUM.
- Sigmund, M., Kvintová, J., Dostálová, I., & Hamřík, Z. (2013). Selected Personality Traits and Achievement motivation in University students of Physical Culture, Education and Natural Science. *Acta Univ. Palacki. Olomuc, Gymn.* 43, 3, 37- 47.
- Tomšík, R. (2015). Vplyv črt osobnosti na školskú úspešnosť žiaka. Cit. 22.3.2017. Dostupné na internete: i-psychologia.sk: <http://www.i-psychologia.sk/view-303.php>.

Kontakt:

PhDr. Henrieta Roľková, PhD.

Fakulta Psychológie, Ústav školskej a pracovnej psychológie, PEVŠ

Tomášikova 20

Bratislava 820 09

henrieta.rolkova@paneurouni.com